Valiokunnan lausunto MmVL 13/2017 vp─ E 31/2017 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Ehdotus komission täytäntöönpanoasetukseksi koskien unionin kannalta merkityksellisten haitallisten vieraslajien luettelon täydentämistä ja muuttamista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1143/2014 nojalla

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Ehdotus komission täytäntöönpanoasetukseksi koskien unionin kannalta merkityksellisten haitallisten vieraslajien luettelon täydentämistä ja muuttamista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1143/2014 nojalla (E 31/2017 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- lainsäädäntöneuvos Pekka Kemppainen, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Johanna Niemivuo-Lahti, maa- ja metsätalousministeriö
- kasvinviljelyasiamies Mika Virtanen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- eläinlääkäri Johanna Korpela, Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto ry
- toiminnanjohtaja Marja Tiura, Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Komission esitys

EU:n komissio toimitti jäsenmaille 1.3.2017 ehdotuksensa komission täytäntöönpanoasetukseksi unionin kannalta merkityksellisten haitallisten vieraslajien luettelon täydentämisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1143/2014 nojalla.

Valmis
5.1

Valiokunnan lausunto MmVL 13/2017 vp

Komissio on hyväksynyt vieraslajiasetuksen 4 artiklan 3 kohdassa säädettyjen perusteiden pohjalta unionin kannalta merkityksellisten haitallisten vieraslajien luettelon, jota on päivitettävä tarpeen mukaan, asetuksen artiklan 4(2) mukaisesti.

Käytettävissä olevan tiedon pohjalta komissio esittää saatavilla olevan tieteellisen näytön ja vieraslajiasetuksen mukaisesti tehdyn riskinarvioinnin perusteella, että seuraavat 12 lajia täyttäisivät unionin kannalta merkityksellisille haitallisille vieraslajeille säädetyt perusteet: afrikanhanhi (Alopochen egyptiacus), vesikaijalehti (Alternanthera philoxeroides), mesisilkkiyrtti (Asclepias syriaca), kiehkuravesirutto (Elodea nuttallii), värigunnera (Gunnera tinctoria), kaukasianjättiputki (Heracleum mantegazzianum), jättipalsami (Impatiens glandulifera), peittolapaheinä (Microstegium vimineum), kampaärviä (Myriophyllum heterophyllum), supikoira (Nyctereutes procyonoides), piisami (Ondatra zibethicus) sekä arabiansulkahirssi (Pennisetum Setaceum).

Näistä lajeista Suomessa luontoon levinneinä esiintyy neljä, joista kasveja on kaksi ja selkärankaisia kaksi. Suomessa luonnossa esiintyvistä lajeista kasveja ovat kaukasianjättiputki (Heracleum mantegazzianum) ja jättipalsami (Impatiens glandulifera) sekä selkärankaisista supikoira (Nyctereutes procyonoides) ja piisami (Ondatra zibethicus). Suomessa arabiansulkahirssiä (Pennisetum Setaceum) kasvatetaan kuivakukkana ja leikkokasvina, kiehkuravesiruttoa (Elodea nuttallii) todennäköisesti myydään akvaariokasvina, sekä värigunneraa (Gunnera tinctoria) ja mesisilkkiyrttiä (Asclepias syriaca) viljellään ilmeisen harvoin koristekasveina.

Suomessa turkistarhauselinkeinolle tärkeä minkki ei komission ehdotuksen mukaan ainakaan tässä vaiheessa sisälly EU:n haitallisten vieraslajien luetteloon, mutta lajia on ehdotettu listattavaksi myöhemmässä vaiheessa.

Komissio on todennut, että edellä sanottujen lajien osalta on asianmukaisesti otettu huomioon vieraslajiasetuksessa säädetyt edellytykset myös täytäntöönpanokustannusten, toimien toteuttamatta jättämisestä aiheutuvien kustannusten, kustannustehokkuuden sekä sosioekonomisten näkökohtien osalta (4 artiklan 6 kohta). Komissio myös ilmoittaa, että unionin luetteloa koskevan edellisen komission täytäntöönpanoasetuksen (EU No 2016/1141) hyväksymisen jälkeen tullitariffeihin liittyvät niin sanotut CN-koodit on päivitetty, minkä johdosta myös aiempaa täytäntöönpanoasetusta tulisi täydentää.

Komissio on valmistellut ehdotuksensa unionin luetteloon otettavista haitallisista vieraslajeista vuoden 2016 ja 2017 alkuvuoden aikana. Komissio on antanut alustavan luetteloehdotuksen tiedoksi myös Maailman kauppajärjestölle WTO:lle alkuvuodesta 2017. Kansallisen lainsäädännön pohjana on laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta 1709/2015.

Supikoira

Jäsenvaltiot voivat ehdottaa lajeja EU:n vieraslajiluetteloon ja sitä varten teettää lajeista riskinarvioinnit. Suomen kannalta on huolestuttavaa, että EU:n luetteloon on esitetty tällä täydennyskierroksella otettavaksi supikoira, jolloin myös lajin kasvattaminen turkistuotantoon olisi EU:n vieraslajiasetuksen mukaisesti kiellettyä. Supikoiran turkistuotannolla on Suomessa alueellisesti ja paikallisesti hyvin merkittävä taloudellinen arvo (noin 75 supikoiraturkistarhatilaa ja supikoiran nahan keskimääräinen kokonaismyynnin hinta noin 17 miljoonaa euroa /vuosi).

Valiokunnan lausunto MmVL 13/2017 vp

Valtioneuvoston kanta

Supikoira

Jos supikoira otetaan EU:n vieraslajiluetteloon, valtioneuvosto pitää tärkeänä, että Suomi voi jatkaa turkiselinkeinoa EU:n vieraslajiasetuksen mukaisen komission hyväksynnän sekä kansallisten lupien (9 artikla) mukaisesti.

EU:n vieraslajiasetuksen 9 artiklan mukaan jäsenvaltio voi hakea komissiolta hyväksyntää unionin luetteloon otetun lajin edelleen hyödyntämiseksi, jos tähän on pakottavaan yhteiskunnalliseen etuun liittyviä syitä. Valtioneuvosto voi hyväksyä supikoiran ottamisen EU:n vieraslajiluetteloon, jos asetuksen 9 artiklan mukaista hyväksyntää voidaan soveltaa supikoiran turkistarhaukseen. Valtioneuvosto edellyttää lisäksi, että ennen kuin luettelon täydentämisestä äänestetään, komission kanssa päästään yhteisymmärrykseen 9 artiklan mukaisten hyväksyntöjen ja kansallisten lupien vaatimista menettelyistä ja niissä toiminnalle asetettavista ehdoista. Valtioneuvosto neuvottelee parhaillaan komission kanssa seuraavista edellytyksistä luettelon hyväksymiselle:

-elinkeinoa (supikoiran turkistarhausta) voidaan jatkaa vieraslajiasetuksen 9 artiklan mukaisesti yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti pakottavista syistä;

-komissio myöntää hyväksynnät turkiselinkeinon jatkamiseksi toistaiseksi voimassa oleviksi, jolloin hyväksynnät voitaisiin sitoa esim. turkistarhojen toistaiseksi voimassa oleviin sertifiointijärjestelmiin, tai vähintään riittävän pitkäksi ajaksi (noin 10-20 vuotta), ja jolloin hyväksynnät voidaan uusia;

-luetteloa hyväksyttäessä säädetään riittävästä siirtymäajasta (1-1,5 vuotta) vieraslajiasetuksen mukaisten vaatimusten toteuttamiseksi, esim. supikoiran karkaamisen estämiseksi;

-tietyistä yksityiskohdista kuten yksilöiden merkintävaatimuksesta päästään komission kanssa yhteisymmärrykseen.

Valtioneuvosto kannattaa luontoon levinneen supikoiran leviämisen rajoittamista erityisesti siellä, missä sen aiheuttama riski monimuotoisuudelle on suurin, kuten kosteikoilla tai tärkeiden lintuvesien ympäristössä. Valtioneuvosto kannattaa myös alueellista yhteistyötä naapurimaiden (mm. Ruotsi ja Norja) kanssa supikoiran torjumiseksi eri hankkeiden kautta. Nämä linjaukset ja tavoitteet voitaisiin sisällyttää Suomessa erikseen laadittavaan lajien hallintasuunnitelmaan.

Jos valtioneuvosto pääsee komission kanssa yhteisymmärrykseen edellä todetuista edellytyksistä niin, että hyväksymis- ja lupaprosessi saadaan sekä yrittäjille että viranomaisille toimivaksi, Suomi voi äänestää luettelon hyväksymisen puolesta 19.6.2017.

Muut lajit

Valtioneuvosto pitää muiden ehdotettujen lajien ottamista unionin luetteloon hyväksyttävänä. Valtioneuvoston kanta on ollut, että unionin luetteloon tulee sisällyttää ensisijaisesti sellaisia lajeja, jotka eivät vielä esiinny unionin alueella tai jotka ovat levinneet vain hyvin pienen osaan

unionia, koska tällaisten lajien torjunta on kaikkein kustannustehokkainta. Luetteloon ehdotettu jättipalsami on jo laajasti levinnyt Suomen luontoon, joten lajin sisällyttämistä kansalliseen luetteloon voitaisiin pitää torjunnan kannalta riittävänä. Lajin sisällyttäminen EU:n luetteloon voidaan kuitenkin hyväksyä. Valtioneuvosto voi valita ensisijaiset jättipalsamin torjuntatoimet kansallisessa hallintasuunnitelmassaan. Kaukasianjättiputken lisääminen unionin luetteloon merkitsee käytännössä lajin poistamista kansallisesta luettelosta (valtioneuvoston asetus).

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Vuoden 2015 alusta voimaan tullut EU:n vieraslajiasetus (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus haitallisten vieraslajien tuonnin ja leviämisen ennaltaehkäisemisestä ja hallinnasta (EU) N:o 1143/2014) edellyttää, että kaikissa jäsenvaltioissa on käytössä tehokkaita hallintatoimenpiteitä haitallisten vieraslajien hävittämiseksi tai niiden leviämisen rajoittamiseksi. EU:ssa on laadittu luettelo 37 haitallisesta vieraslajista, joihin toimenpiteet tulee kohdistaa. Komissio on antanut vieraslajiasetuksen nojalla ehdotuksen täytäntöönpanoasetukseksi unionin kannalta merkityksellisten haitallisten vieraslajien luettelon täydentämiseksi uusilla lajeilla.

Komissio esittää saatavilla olevan tieteellisen näytön ja vieraslajiasetuksen mukaisesti tehdyn riskinarvioinnin perusteella, että 12 uutta lajia täyttäisi unionin kannalta merkityksellisille haitallisille vieraslajeille säädetyt perusteet. Näistä lajeista Suomessa esiintyy tai kasvatetaan 8 lajia. Suomessa luontoon levinneinä esiintyy neljä lajia, joista kasveja on kaksi ja selkärankaisia kaksi. Suomessa luonnossa esiintyvistä lajeista kasveja ovat kaukasianjättiputki (Heracleum mantegazzianum) ja jättipalsami (Impatiens glandulifera) sekä selkärankaisista supikoira (Nyctereutes procyonoides) ja piisami (Ondatra zibethicus). Suomessa arabiansulkahirssiä (Pennisetum Setaceum) kasvatetaan kuivakukkana ja leikkokasvina, kiehkuravesiruttoa (Elodea nuttallii) todennäköisesti myydään akvaariokasvina sekä värigunneraa (Gunnera tinctoria) ja mesisilkkiyrttiä (Asclepias syriaca) viljellään harvoin koristekasveina.

Valiokunta toteaa, että EU:n luetteloon on esitetty tällä täydennyskierroksella otettavaksi supikoira, jolloin myös lajin kasvattaminen turkistuotantoon olisi EU:n vieraslajiasetuksen mukaisesti kiellettyä. Turkistuotanto on Suomessa merkittävä ala, ja etenkin alueellisesti tuotannolla on suuri yhteiskunnallinen merkitys. Turkisalan vuotuiset vientitulot ovat 10 viime vuoden aikana vaihdelleet noin 330—800 miljoonan euron välillä suhdanteista riippuen. Suomessa on tällä hetkellä noin 790 turkistilaa, joista noin 10 prosenttia (76 tilaa) tuottaa supikoiran nahkoja. Supikoirannahkojen keskimääräinen kokonaismyynti on noin 17 miljoonaa euroa vuodessa. Turkistarhaus työllistää merkittävästi myös muita elinkeinonharjoittajia, kuten rehunvalmistajia, alkutuotantoa, kalastusta (turkiseläinten rehuksi), kuljetusliikennettä ja nahoituspalveluja. Valiokunta korostaa, että turkistarhaus tarjoaa elinkeinomahdollisuuksia maaseudun asukkaille alueilla, missä muita työllistymismahdollisuuksia on vähän. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että elinkeinon toimintaympäristö säilyy vakaana eikä uusia kustannuksia edellyttäviä vaatimuksia tai rajoituksia aseteta toiminnalle yllättäen. Valiokunta toteaa lisäksi, että Suomen luonnonvarainen supikoirapopulaatio on arviolta useita satoja tuhansiayksilöitä, joten tarhauksella on käytännössä hyvin pieni merkitys supikoiran luonnonvaraisista populaatioista aiheutuvien riskien hallinnassa. Pakovarmuus on tiloilla jo nyt hyvällä tasolla, mutta sitä voidaan edelleen pyrkiä kehittämään.

Valiokunnan lausunto MmVL 13/2017 vp

EU:n vieraslajiasetuksen 9 artiklan mukaan jäsenvaltio voi hakea komissiolta hyväksyntää unionin luetteloon otetun lajin edelleen hyödyntämiseksi, jos tähän on pakottavaan yhteiskunnalliseen etuun liittyviä syitä. Valiokunta korostaa, että edellä todetun mukaisesti pakottavat yhteiskunnalliset syyt ovat olemassa supikoiran kasvattamisen jatkamiseksi.

Valtioneuvosto on supikoiran osalta pyrkinyt siihen, että ennen kuin luettelon täydentämisestä äänestetään, on komission kanssa päästävä etukäteen yhteisymmärrykseen 9 artiklan mukaisten hyväksyntöjen ja kansallisten lupien vaatimista menettelyistä ja niissä toiminnalle asetettavista ehdoista. Valtioneuvosto on neuvotellut komission virkamiesten kanssa ja päässyt nyt yhteiseen näkemykseen luettelon hyväksymisen edellytyksistä. Valiokunta voi valtioneuvoston kannan mukaisesti hyväksyä supikoiran ottamisen EU:n vieraslajiluetteloon, mikäli Suomi voi jatkaa turkiselinkeinoa EU:n vieraslajiasetuksen mukaisen komission hyväksynnän sekä kansallisten lupien (9 artikla) mukaisesti.

Valiokunta pitää täysin välttämättömänä, että asetuksen voimaantuloon liittyvä siirtymäaika säädetään riittäväksi, jotta mahdollisesti tarvittavat uudet toimet esimerkiksi supikoiran karkaamisen tehokkaammaksi estämiseksi voidaan toteuttaa. Aitaamisesta koituu tiloille merkittäviä kustannuksia, ja niiden rakentaminen vaatii aikaa. Suomen turkistuottajien liiton mukaan aitaamattomia supikoiratiloja on tällä hetkellä 45 kappaletta eli noin 60 prosenttia tiloista.

Valiokunta katsoo, että muiden ehdotettujen lajien lisääminen unionin luetteloon on tarkoituksenmukaista. Kaukasianjättiputken lisääminen unionin luetteloon merkitsee käytännössä lajin poistamista valtioneuvoston asetuksella annetusta kansallisesta luettelosta.

Valiokunta toteaa lopuksi tässä yhteydessä, että koirasusi eli suden ja koiran risteymä sisältyy asetuksella annettuun Suomen kansalliseen haitallisten vieraslajien luetteloon. Koirasusiin sovelletaan toistaiseksi asetuksen 11 §:n 2 momentin 2 kohdassa säädetyistä kielloista ainoastaan maahantuontikieltoa. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että edellä mainitun pykälän mahdollistama koirasusien kasvattaminen, myynti ja muu hallussapito kielletään jatkossa.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 1.6.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Reijo Hongisto ps
jäsen Markku Eestilä kok (osittain)
jäsen Pertti Hakanen kesk

jäsen Teuvo Hakkarainen ps
jäsen Lasse Hautala kesk
jäsen Johanna Karimäki vihr
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Susanna Koski kok
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Harry Wallin sd
jäsen Eerikki Viljanen kesk
jäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jaakko Autio

Eriävä mielipide

Perustelut

EU:n komissio toimitti jäsenmaille 1.3.2017 ehdotuksensa komission täytäntöönpanoasetukseksi unionin kannalta merkityksellisten haitallisten vieraslajien luettelon täydentämisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1143/2014 nojalla. Komissio esittää saatavilla olevan tiedon pohjalta haitallisten vieraslajien luetteloon lisättäväksi yhtenä lajina supikoiraa.

Supikoira on vieraslaji, joka on levinnyt itärajan yli Suomen luontoon Venäjällä tehtyjen siirtoistutusten myötä. Turkistarhoilta luontoon pääsevät yksilöt vahvistavat ja ylläpitävät luonnon kantaa. Supikoiraan liittyy vieraslajina useita riski- ja haittatekijöitä, joista nykyisen tutkimustiedon valossa merkittävimpiä on supikoiran rooli monien sairauksien ja loisien kantajana ja levittäjänä. Lisäksi supikoiran saalistus voi olla paikallisesti ja erityisen herkillä alueilla vaaraksi tietyille vesilinnuille ja sammakkoeläimille.

Merkittävimmät supikoiraan liittyvät terveysriskit Euroopassa ovat rabiesvirus ja loistaudit ekinokokkoosi (Echinococcus multilocularis -loinen), kapi (Sarcoptes scabei) ja trikinelloosi (Trichinella-lajit), joiden kaikkien potentiaalinen kantaja ja levittäjä supikoira on. Näistä kapia ja trikinelloosia esiintyy tänä päivänä sekä Suomessa että muissa Pohjoismaissa. Supikoirakannan tiheyksien kasvamisen ja esiintymisalueen laajenemisen Suomessa on osoitettu liittyvän myös muissa lajeissa (kuten kettu ja ilves) tavattavan trikinelloosin esiintymisen yleistymiseen.

Suomeen supikoira tuotiin alun perin tarhoihin turkiseläimeksi. Turkiseläimillä on samat villien lajitoveriensa tarpeet ja vaistot, kuten saalistusvietti, tarve reviirin puolustukseen, pariutumisvietti ja tarve muodostaa lajille tyypillisiä sosiaalisia järjestelmiä. Viime vuosina tehtyjen turkiseläinten hyvinvointitutkimusten tulokset kertovat siitä, että eläinten lajityypilliset käyttäytymistarpeet eivät toteudu turkistarhoilla, mistä aiheutuu haittaa eläinten hyvinvoinnille.

Käytännössä turkistarhausta ei voida kehittää siten, että se täyttäisi tarhattavien eläinlajien monipuoliset käyttäytymistarpeet ja olisi taloudellisesti kannattavaa. Yhä useammat Euroopan maat ovatkin joko kieltäneet turkistarhauksen kokonaan tai asettaneet eläinten hyvinvoinnille sellaisia vaatimuksia, jotka ovat eläinten kannalta tarpeellisia, mutta johtavat käytännössä taloudellisesti kannattavan turkistarhauksen loppumiseen.

Supikoiran turkistarhausta on aikoinaan kokeiltu ja siitä on luovuttu monessa Euroopan maassa sen kannattamattomuuden vuoksi. Nykyään supikoiria tarhataan enää lähinnä vain Suomessa, Kiinassa ja Puolassa. Euroopan komission eläinten terveyden ja hyvinvoinnin tieteellinen komitea totesi jo vuonna 2001 raportissaan, ettei tarhattavien supikoirien hyvinvoinnista ole riittävästi tieteellistä tietoa, minkä vuoksi komitea kehotti lajin tarhaamisen lopettamista.

Yksikään suomalainen turkistarha ei tarhaa pelkästään vain supikoiria, vaan lajia pidetään tarhoilla muiden turkiseläinlajien rinnalla. Näillä tarhoilla on siten hyvät edellytykset korvata supikoirien tarhaaminen. Supikoirien lukumäärä suhteessa muihin turkiseläimiin on melko vähäinen,

eikä supikoirien tarhaus ole kovin merkittävä osa suomalaista turkistarhausta tai sen tuomia taloudellisia tuloja.

Turkisalan työllisyysvaikutukset ovat marginaaliset koko kansantalouden mittakaavassa, eikä turkisten tuotanto ole merkittävä elinkeino Suomen taloudelle. Turkistalouden merkitys työllisyyden kannalta pienenee vuosi vuodelta, koska toiminnassa olevien turkistarhojen määrä on jatkuvassa laskussa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella katson,

> että Suomen tulisi hyväksyä supikoira EU:n haitallisten vieraslajien luetteloon eikä haekea komissiolta vieraslajiasetuksen 9 artiklan mukaista hyväksyntää jatkaa supikoiran turkistarhausta.

Helsingissä 1.6.2017

Johanna Karimäki vihr